

Aleš FLÍDR – Michal KONEČNÝ –
Radim ŠTĚPÁN, *Průvodce krajinou
hradů. Středověké památky v povodí
Svratky a Svitavy*, Národní památkový
ústav – ÚOP v Kroměříži,
Kroměříž 2014

367 s., ISBN 978-80-87231-17-3

Název publikace, jež vyšla v rámci Roku pánů z Kunštátu vyhlášeném Národním památkovým ústavem, může být trochu zavádějící. Trojice autorů působících v Seminárii dějin umění FF MU v Brně a NPÚ představuje čtenářům kromě hradů také množství kostelů a dva kláštery, celkem 42 lokalit. Náplň knihy je vymezena geograficky, povodím řek Svratky a Svitavy, nikoli vazbou na pány erbu tří pruhů. Vedle nich zde totiž figurují další neméně významné rody, především páni z Lomnice (Tasovci), Boskovicové a Pernštejnští (páni z Medlova).

Úvodní text je věnován historii osídlení krajiny. Nejstarší kolonizovaná oblast zahrnující údolí Svratky a část Boskovické brázdy spadala pod správu markraběcího hradu Veveří. Od začátku 13. století pak bylo vzdálenější a méně přístupné území udělováno panovníkem jeho přívržencům, z jejichž řad se etablovaly již jmenované mocné šlechtické rody. Dokladem jejich reprezentace a vzrůstajícího vlivu jsou nově budovaná rodová sídla, jež spolu s kláštery i drobnějšími církevními fundacemi spoluvytvářely podobu středověké krajiny.

Jednotlivé lokality jsou řazeny abecedně a pro lepší orientaci nalezneme čtenář jejich zakreslení v historické mapě z konce 18. století na přední klopě obálky. Záhloví katalogových hesel obsahuje více či méně přesnou dataci založení stavby, zakladatele a uvedení první písemné zmínky. Následuje vlastní text ukončený seznamem literatury. Doprovodné fotografie by si mnohdy zasloužily podrobnější popis, což platí také pro kresebné rekonstrukce středověké podoby větších hradů.

Nejstarší uvedené stavby, kostel sv. Martina v Blansku a kostel Všech svatých v Rájci, spadají dobou svého založení do poslední čtvrtiny 12. století, naopak nejmladší památkou je kostel sv. Kateřiny ve Svaté Kateřině u Šebrova z třetí čtvrtiny 15. století. Ten nebyl nikdy rozšířen ani přestavěn, pouze v 19. století došlo k jeho rekonstrukci. Především kostelní interiér se tak řadí mezi dobově nejzachovalejší na Moravě. Přesto patří uvedený kostelík k těm méně nápadným popisovaným stavbám, kam přísluší dále například církevní stavby v Bukově, Osikách, Sulíkově,

Svatoslavi a Žďarci. V protikladu k těmto drobným památkám, mnohdy však skrytým perlám moravského středověkého umění, můžeme chápat klášter Porta coeli v Předklášteří u Tišnova a hlavní sídla šlechtických rodů v Boskovicích, Černé Hoře, Kunštátě, Lomnici a Pernštejně spolu s markraběcím hradem Veveří. Široké spektrum doplňují pozůstatky dávné slávy mocných velmožů v podobě často nepřiliš dochovaných hradních zřícenin, mezi kterými uvedme třeba Aueršperk, Blansek, Čepičku, Lelekovice, Mitrov, Nový hrad u Adamova, Pyšolec či Víckov.

Při daném množství lokalit a absenci poznámkového aparátu nelze stanovit odborný přínos autorského kolektivu, což však ani nebylo požadovaným záměrem. Kniha je určena především široké veřejnosti, u které má vyvolat zájem o objevování daných památek. Přesto může základní seznam odborné literatury posloužit jako východisko pro mnohé badatele. Ti ale budou, podobně jako „běžný turista,“ u řady staveb jen s obtížemi pátrat po praktických informacích, jak a kdy je možné památku navštívit (týká se především vesnických kostelíků). Zdařilá grafická úprava knihy, odkazující na rodový znak pánů z Kunštátu, a kvalitní obrazová příloha jistě podpoří zájem obou uvedených skupin. Bohužel nejspíš došlo vzhledem k obsáhlosti tohoto svazku k volbě nesprávného typu vazby, která po prvním přečtení částečně povolila.

MARTINA KUDLÍKOVÁ

Petr SOMMER – Jan ROYT – Martin
STECKER, *Sázavský klášter*, Národní
památkový ústav – ÚOP v Praze
ve spolupráci s ÚOP středních Čech
v Praze, Praha 2013

99 s., ISBN 978-80-86516-57-8

Sázavský klášter má své pevné místo v příběhu českých dějin a s ohledem na svůj genius loci představuje i oblíbenou turistickou destinaci. Anotovaná kniha, sepsaná předními odborníky archeologem Petrem Sommerem a historikem umění Janem Roytem, si klade za cíl přispět k další popularizaci kláštera, spjatého se jménem sv. Prokopa, a nabídnout návštěvníkům jakéhosi průvodce jak po sázavském klášterním areálu, tak i po dalších památkách v jeho okolí.

Ještě před hlavními autory se úvodního slova ujal převor spřízněného břevnovského kláštera, s nímž pojí Sázavu vztah již od 11. století, Prokop